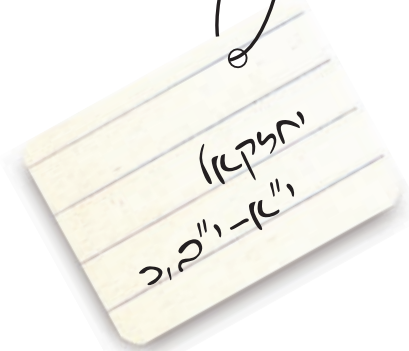

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק י"א

פרק י"א חותם את מסעו הנבואי של יחזקאל בירושלים. בפרק מצוטטות שתי אמירות הרווחות בקרב יושבי ירושלים: האמירה הראשונה (א-ג) מבטאת את גאוות תושבי ירושלים והביטחון בכך שהחורבן לא יתרחש, והאמירה השנייה (יד-כא) מבטאת את התנשאותם על גולי בבל. ה' מפריך בדבריו את שתי האמירות ואת התפיסה התאולוגית השגויה העומדת בבסיסן. הפרק מסתיים בהסתלקות כבוד ה' מירושלים ובחזרתו של יחזקאל אל הגולה (כב-כה).

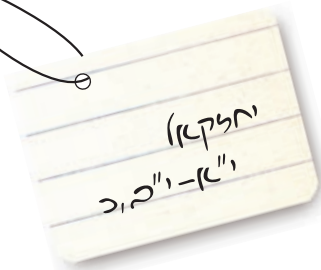
1 'לא בקרוב בנות בתים היא הסיר וְאֶנְחֵנוּ הַבְּשָׂר' (ג) מה משמעות הדימוי של הסיר והבשר ביחסי העם והעיר, ואיזו תפיסה משתקפת ממנו? הנביא מקבל את לשון האמירה - 'כִּן אֶמְרָתֶם בַּיּוֹם יִשְׁרָאֵל' (ה) אולם משנה את משמעות הדימוי (ז). מה יהיה תפקיד העיר לפי דברי הנביא?

2 'רַחֲקוּ מֵעַל ה' לָנוּ הַיּוֹם הַזֶּה הַאֲרֶץ לְמוֹרָשָׁה' (טו) האמירה השנייה השגורה בפי יושבי ירושלים נחלקת לשני חלקים - בחלק הראשון הם מתייחסים לגורלם של הגולים ובחלק השני לגורלם שלהם.

א) כיצד יושבי ירושלים תופסים את היחס שבין ה', העם והארץ?

שימו לב לזיקה הלשונית בין תשובת ה', הנחלקת אף היא לשני חלקים, לבין אמרת העם, ועמדו על התפיסה השונה ליחס בין ה' לארצו העולה מתשובת ה'. להרחבה ראו את דברי המלבי"ם: 'נגד מה שאמרו שרחקו מעל ה' משיב שבכל זאת קרוב ה' להם, שהגם שהרחקתם בגוים והם רחוקים מן הארץ, והגם שהפיצותם מן הגוים אל ארצות, בכל זאת אינם רחוקים ממני, כי אהיה להם למקדש מעט שאשרה שכינתי בתוכם גם שמה, והגם שלא תשרה שכינתי עליהם באיתגליא ובאותות ובמופתים כמו במקדש הגדול, תשרה בסתר והשגחה מסותרת עד שאהיה למקדש מעט, ותחת המקדש יהיו הבתי כנסיות ובתי מדרשות, כמו שאמרו חז"ל: ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות'.

ב) בחלק השני (יז-כא) מגיב ה' לטענה על ירושת הארץ. מי יירש את הארץ ומהם הקריטריונים לירושת הארץ? עמדו על ההקבלה במבנה ובלשון בין הבטחת הגאולה כאן להבטחה על הגאולה ממצרים בשמות ו', ו-ח.

ג) חשבו כיצד מחזקת הסתלקות ה' מהעיר את תגובתו לאמירה השניה.

פרק י"ב, א-ג

עם תום מסעו הנבואי שב יחזקאל לבבל ומצטווה לעשות לעיני הגולים שני מעשים סמליים: המעשה הראשון (א-טז) מסמל את היציאה לגלות, והשני (יז-כ) מסמל את הדאגה והשממה שישררו בארץ.

3 צמד המעשים הסמליים שעושה יחזקאל לעיני העם בפרק זה מקביל לצמד המעשים בפרק ד: החקיקה על הלבנה - המסמלת את המצור (א-ג), ואכילת הלחם - המסמלת את הרעב שישרור בעיר (ט-יז). השוו בין הצמדים ועמדו על ההחמרה בפרק הנוכחי.

4 הראיה והעיניים נזכרים פעמים רבות בתיאור המעשה הסמלי הראשון. נסו לעמוד על משמעות החזרה על מוטיב הראיה בפסוקים ג-ז לאור האמירה הקשה - "אשר עיניים להם לראות ולא ראו" בפס' ב.

5 בפסוקים ח-טז שם ה' בפי יחזקאל את דברי ההסבר לעם על מעשהו. בדברים אלה מתמקד הנביא בדמות ה'נשיא', ומכוון את דבריו לצדקיהו. עקבו אחר תיאור גורלו של הנשיא, השוו לתיאור גורלו של צדקיהו בירמיהו ל"ט, ד-ז, וחשבו על משמעות אי-הראיה של הנשיא. ראו גם את דברי רש"י כאן: '**חתר לך בקיר** - סימן לצדקיהו שיצא דרך מחתרת מערה כי ירא לצאת דרך בפרהסיא מפני הכשדים: **הנשיא המשא הזה** - על המלך צדקיהו אני מראה המשא הזה לשון נבואה: **פניו יכסה** - מחמת כלימה שהוא בורח מן העיר לילה: **ואותה לא יראה** - כי ברבלה בארץ חמת דבר אתו משפטים ועיור את עיניו ואח"כ הביאו לבבל'.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

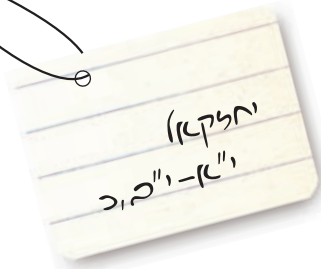
מִתַּן מַתָּן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

ואהי להם למקדש מעט

בפרק י"א פסוקים טו-טז נאמר:

"בן אדם אחיך אנשי גאלתך וכל בית ישראל כלה אשר אמרו להם יושבי ירושלים רחקו מעל ה' לנו היא נתנה הארץ למורשה. לכן אמר כה אמר אדני ה' כי הרחקתם בגוים וכי הפיצותם בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם".

לפנינו ציטטה מרוכזת של האידיאולוגיה של האופורטוניסטים היושבים בירושלים. לא נוח להם להללו שישבו הגולים, דבקים הם בעמדות וביתרונות שזכו בהם עקב גלות יהויכין. לכן הם יוצרים אידיאולוגיה נוחה לתכליתם... "רחקו מעל ה'", ובתקופה היא הייתה זו לכאורה מחשבה סבירה שהרי משכן כבודו של אלוהי ישראל הוא בירושלים, כך הורו גם הנביאים. אלא שיושבי ירושלים הוסיפו כאן "מסקנה הגיונית" ומועילה, מי שיצא מארץ ישראל, יצא ממילא מתחום שלטונו של ה' וגלה מבית השפעתו ועבודתו של אלוהי ישראל, עליו אפוא להתבולל ולהתמזג במקום שהוא נמצא שם, ואילו ארץ ישראל נשארה למורשה לאנשים היושבים בה, הם בעלי הארץ הזאת, הם-הם העם היהודי, ואילו האחרים "רחקו מעל ה'".

והנה, האידיאולוגיה הזאת היא לכאורה תיאולוגית מעיקרה, ואולם יש לה גם אספקט מדיני. האספקט המדיני הוא ריאל-פוליטי ולא קשה להגדירו אף-על-פי שלא נאמר אלא ברמזים: את הנעשה אין להשיב, ממלכת בבל חזקה מיהודה, אנחנו לא נוכל למוטט את מלכות נבוכדנאצר, מה שעשה לא נוכל להשיב, עלינו אפוא להשלים עם המציאות כמות שהיא ולמצוא את מקומנו במציאות הזאת. מסתבר שיש בהשקפה זו גם מן האופורטוניזם. רבים משארית ירושלים זכו בנכסים ובעמדות שנטשו הגולים. המציאות החדשה לא הייתה רעה בעיניהם ואין פלא שהיו מוכנים להשלים עמה.

... אך הנביא מכריז: "כי הרחקתם בגוים וכי הפיצותם בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם". פה כל מילה חשובה... לפי עניות דעתי, יש לפרש מקרא זה בעקבות במדבר יח, כ. מוצאים אנו שם בפרשת מתנות כהונה: "ויאמר ה' אל אהרן: בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל".

ה' הוא חלקם ונחלתם, כביכול מעין תחליף לנחלה; הווה אומר, יש כאן דבר שלא ניתן לכהנים, תמורתה ותחליפה של השלילה הזאת היא הזיקה המיוחדת שלהם לה': חלק ונחלה בארץ לא יהיה להם, והתמורה - אני חלקכם ונחלתכם. הוא הדין פה בדברי יחזקאל. הנביא אומר: "ואהי להם למקדש מעט", גם פה יש שלילה ותמורה. השלילה היא: אין אפשרות לחיות כאן חיים לאומיים ודתיים כרגיל, אבל במקום המקדש שאי אפשר שייבנה כאן, "ואהי להם למקדש מעט". וזו התמורה. ה' באמת איננו נחלה במובן הרגיל... הנביא אומר כי מקדש של ממש אין להקים בבבל, אבל התמורה ישנה - "ואהי להם למקדש מעט", וזה חידוש גדול בימים ההם, שגם בבבל תוסיף להיות להם זיקה אל אלוהי ישראל. תחליף מפתיע למקדש החסר. ברם,

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" f

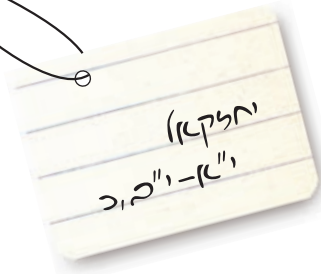
מתן ומתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הנביא מוסיף פה מילה, וגם למילה הזאת ישנה חשיבות גדולה - "למקדש מעט", כלומר לא יעלה על דעתכם שזוהי נורמליזציה, שבמקום המקדש תהיה מעתה זיקה לאלוהי ישראל בגולה (כפי שדימו זקני ישראל, ולא רק בימי יחזקאל), לפיכך מצמיד הנביא למילה "למקדש" את המלה "מעט". זה לא יהיה מצב נורמלי אלא "מעט". כי אחרי כן הוא אומר בפסוקים יז-יט: "לכן אמר כה אמר אדני ה' וקבצתי אתכם מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר נפצותם בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל. ובאו שמה והסירו את כל שקוציה ואת כל תועבותיה ממנה. ונתתי להם לב אחד ורוח חדשה אתן בקרבם והסרתי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר".

השלמות תהיה על אדמת ישראל, כאן - מקדש מעט. ושם - והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים.

(י' אליצור, "שני נביאים מול ארבע מפלגות")

"וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא" < לקט ביאורי מילים ליחזקאל פרקים י"א-י"ב

פרק י"א (ג) האמרים לא בקרוב בנות בתים היא הסיר ואנחנו הבשר: גזרת החורבן לא תבוא בקרוב, ולכן ניתן לבנות בתים ולחיות כרגיל, כיוון שהעיר תגן עלינו כסיר המגן על הבשר מהאש.

(ה) כן אמרתם בית ישראל ומעלות רוחכם אני ידעתי: ה' יודע את מה שאמרו אנשי ירושלים, ואת הכוונה שעלתה על ליבם באמרם, אולם בפועל דבריהם יתממשו בניגוד לכוונתם.

(ז) חלליכם אשר שמתם בתוכה המה הבשר והיא הסיר ואתכם הוציא מתוכה: ה' מגיב לדברי העם והופך את המשל שלהם על פיו - העיר אכן תהיה לסיר, אבל מי שיוותר בתוכה הם רק החללים, ואילו שאר העם יצא לגלות.

(כא) ואל לב שקוציהם ותועבותיהם לכם הלך דרכם בראשם נתתי: ה' יעניש את יושבי ירושלים על כך שליבם נגרר אחרי תועבותיהם.

פרק י"ב (ג) עשה לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם: יחזקאל מצטווה להכין לו ציוד נחוץ ליוצא לגלות, ולצאת באופן סמלי לגולה יום יום, במשך כמה ימים.

(ד) והוצאת כלין ככלי גולה יומם לעיניהם ואתה תצא בערב לעיניהם כמוצאי גולה: ביום עליו להוציא את כלי הגולה לעיני העם מבית לבית, ובלילה לצאת בעצמו כדרך הגולים היוצאים בלילה.

(יח) לחמן ברעש תאכל ומימין ברגזה ובדאגה תשתה: יחזקאל ממחיש באמצעות אכילת הלחם ברעדה ובחרדה את המצב הקשה של הנותרים בירושלים.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

סטודיו טלי אילן 052-5513437

מִתַּן מֵתָן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך